

Arheoloģijas, 3.3. numurs ***Iezemiešu arheoloģijas***

Kopsavilkumi latviešu valodā

Šī nav atbilde uz jautājumu „Kas ir iezemietis?”

Alejandro Fabio Habers

Kopsavilkums

Amerikā nebija iezemiešu (pamatiedzīvotāju) tautas pirms spāņu iekarotāju ierašanās. Lai gan visā teritorijā dzīvoja daudzveidīgas un atšķirīgas tautas, neviena no tām nesauca nedz sevi, nedz kādu citu tautu par ‘iezemiešu’, kā arī nemaz nevarēja iedomāties, ka varētu būt klasificējama kā tāda. Būt iezemietim nozīmēja piederēt tautai, kas šajā pasaules daļā dzīvoja pirms kolonizatoru ierašanās, taču šī iezīme balstās attiecību epistemoloģijā: iezemiešu kategorija ietver arī citas kategorijas, ne-iezemiešu, esamību. Pie tam iezemiešu tautām nebija plašas iespējas piedalīties ‘iezemiešu’ kategorijas definēšanā. Jautājums „Kas ir iezemietis?” nebija atvērts viņu intelektuālajai diskusijai. 20. gs. sākumā būt iezemietim nozīmēja būt potenciālam valsts ienaidniekam, būt ieslodzītam rezervātos, tikt pētītam un izstādītam muzejos. Arheoloģijas loma šajā procesā iekļāva milzīgo uzdevumu pārmainīt tendenci, ar kādu tika veidots jautājums par iezemiešiem: iezemiešu arheoloģijas kā nozares virziens bija (un joprojām ir) atbildēt saliktajā pagātnē uz jautājumu „kas ir iezemietis?” un izveidot klasifikācijas sistēmas, kas ietvertu šo virzienu. No šīs perspektīvas skatoties, iezemiešu iezīmju akadēmiskais attēlojums nevar tikt uztverts kā nozares apraksts, bet gan kā politisks apgalvojums ar noteiktām sociālām sekām, kas savij sarežģītās saitēs gan ‘savējo’, gan ‘citu, svešo’ politiku.

Iktomi Majmajgvaiši zemē: dzīvās pieredzes izpratne arheoloģiskajā darbā starp Amerikas indiāņiem (jeb Pirmo nāciju)

Džons V. Norders

Kopsavilkums

Reflektējot par arheoloģisko lauku darbu Vudsa ezera reģionā Ontario, Kanādā, autors aplūko jautājumu par konfliktējošu dzīvo pieredzi starp viņu un vietējām Pirmās nācijas kopienām. Autors attēlo, kā iezemiskuma esamība nostādīja viņu situācijās, kas radīja drīzāk lielākus, nevis tikai dažus izaicinājumus strādājot vietējās kopienās. Šajā gadījumā personiskā pieredze un sākotnējie pieņēmumi par kopīgām vēsturēm, sastopoties ar arheoloģisko lauku darbību, noveda pie viņa īstenotās pētniecības programmas pārprašanas un ierobežojumiem, jo tā veidoja kontrastu ar vietējās Pirmās nācijas tautas priekšstatiem. Autors secina, ka patiesi praktiskā pētniecībā dzīvā pieredze būtu drīzāk jāizprot kā holistisks jēdziens, nevis uz kuru balstoties, izvēlēties konkrētus brīžus vai tēmas.

Iezemiešu arheoloģijas globāls pielietojums: uz kopienu līdzdalību balstīta pētniecība Turcijā

Sonja L. Atalaja

Kopsavilkums

Ko iezemiešu arheoloģija var piedāvāt arheologiem, kas nestrādā vietējo pamatiedzīvotāju zemē, iezemiešu vietās vai ar iezemiešiem? Šajā rakstā tiek parādītas iezemiešu arheoloģijas plaša pielietojuma iespējas un kā to var piemērot arheologi, kas strādā jebkurā vietā. Balstoties uz neseniem lauku darbiem pie Čatalhujukas arheoloģiskā kompleksa centrālās Turcijas dienvidos, kuros iesaistījās ne-iezemiešu kopienas vietējie iedzīvotāji, autore parāda, kādā veidā iezemiešu arheoloģijas teorijas un metodoloģija ir noderīgas un veido ētiskās darbības būtisku daļu arheologiem, kas strādā reģionos, kas nav iezemiešu zemes vai neietver arheoloģiskās vietas, kas saistītas ar iezemiešu kultūras mantojumu.

No vēstures līdz aizvēsturei: indiāņu esamības arheoloģija

Kristofers Metjūss

Kopsavilkums

Raksts piedāvā ieskatu koncepcijā, ko nozīmē būt indiāņiem Ņūorleānā, kas tādējādi sarežģī un lokalizē indiāņu vēstures un identitātes. Raksts norāda, ka uzskats par to, ko nozīmē „būt indiāņim”, var tikt aplūkots ne tikai no atsevišķu personu vēstures un identitātes perspektīvas, bet gan kā mākslīga konstrukcija, ko veidojušas vairākas tautas Ņūorleānas attīstības gaitā koloniālajā un postkoloniālajā periodā. Kritiski izvērtējot starpkultūru attiecības, autors pievēršas arheoloģiskajām liecībām, kas ļauj pieņemt, ka koloniālo Ņūorleānu veidoja gan indiāņu, gan ne-indiāņu koncepcijas savstarpējas maiņas rezultātā. Arheoloģija parāda, kā šajā procesā koncepcija par to, kas ir indiānis, tika izmantota kā plaši izplatītas koloniālās stratēģijas daļa, novietojot elastīgu indiāņu identitāti lokālās vēstures centrā. Rakstā tiek arī aplūkots, kā indiāņu tautu marginalizācija 19. gs. sākumā Ņūorleānā un kopumā dienvidaustrumos veidoja šo vietu saikni ar dominējošām amerikāņu izjūtām. Līdz ar aizvēstures idejas attīstību, 19. gs. Amerikas iezemieši tika atvirzīti kā kulturāli cita grupa Ņūorleānas sabiedrības perifērijā. Sekojošās iekšējās diskusijas sabiedrībā par iezemiešu asimilāciju un izraidīšanu raksturoja indiāņu izaicinājumu balto kundzībai, kas bija īstenota iepriekšējos 100 gados. Tā kā šie procesi sakrita ar Amerikas arheoloģijas kā aizvēstures jomas ieviešanu, rakstā izvirzītie secinājumi kritiski reflektē par arheoloģijas terminoloģiju.

Etniskums un identitāte arheoloģiskajā dokumentācijā (1937. gadā pabeigto izrakumu rekonstrukcija čikaso ciematā Misisipi baseina ziemeļaustrumos)

Ladona Brauna

Kopsavilkums

Rakstā tiek aplūkota kāda čikaso tautības pārstāvja personiskā pieredze un jautājumi par arheoloģiskajiem izrakumiem, repatriāciju un likumdošanu. Raksts sākas ar izrakumu, kas tika veikti cilts teritorijā, attēlošanu. Pēc tam raksta auore pievēršas NAGPRA likumdošanas koncepcijām un ceremonijai, kurā tiek pārapbedīti cilts teritorijā atrastie

apbedījumi. Raksta beigās tiek aplūkoti cilts pārstāvju viedokļi un tas, kā kāds notikums var nostiprināt kultūrientitātes sajūtu.

Saruna ar Ernestīnu Mamani

Alejandro Fabio Habers, Laura Roko

Kopsavilkums

Rakstu veido saruna, kas notika 2006. gada 23. novembrī, ceturtdienā, Cilvēka muzejā Antofagastā-de-la-Sjerrā, Katamarkā, Argentīnā. Sarunā piedalījās vairākas pētnieciskās grupas, kuru katru veidoja arheoloģijas students un muzeja personāla pārstāvis, un/vai kādas citas Antofagastas-de-la-Sjerras pašvaldības kultūras jomas darbinieks. Katrs dalībnieks nolasīja savu pētījumu par kādu konkrētu muzeja kolekcijas priekšmetu. Uzdevums bija sasaistīt stāstus ar priekšmetiem: pilsētas vecāko iedzīvotāju stāstus, priekšmetus atradušo cilvēku stāstus, muzeja darbinieku stāstus un tekstus, ko sarakstījuši arheologi. Raksts veltīts sarunai ar Ernestīni Mamani par dona Anakleto Čavesa, pilsētas vecākā, atrasto akmens plātni, kuru viņa un Laura Roda izvēlējās petniecībai.

Iezemiešu pētniecība un arheoloģija: transformējošās darbības Ngarinderi kopienā

Kristofers Dž. Vilsons

Kopsavilkums

Iezemiešu tautu un arheoloģijas attiecības sastāv no konfliktiem, konsultācijām un sadarbības, jo tieši ne-iezemiešu pētnieki ir bijuši arheoloģisko pētniecības projektu priekšplānā un nodarbojušies ar zinātnes metožu un tehniku pilnveidošanu. Raksts sniedz ieguldījumu notiekošajā diskusijā par arheoloģijas pētniecības metodoloģiju, aplūkojot iezemiešu arheologu pieredzes un problēmas, strādājot savās kopienās ar cilvēku apbedījumu atlieku (t.s. Vecie ļaudis) pārāpbedīšanu saistītās izpētēs. Lai gan rakstā aplūkots gadījums ir saistīts ar šo ļoti strīdīgo un politisko jautājumu, tiek apgalvots, ka pētnieciskajiem projektiem tādās kopienās kā Ngarinderi jāpalīdz nebeidzamajos centienos nosargāt mūsu kultūras mantojumu.

Klusā okeāna salu kultūras mantojuma menedžmenta kapacitātes palielināšana: mācoties no tiem, kas zina vislabāk

Anita Smita

Kopsavilkums

Apzinoties nepieciešamību palielināt kultūras mantojuma vietu menedžmenta kapacitāti Klusā okeāna reģionā, 2004. gadā UNESCO izveidoja CD formāta apmācības programmu „Klusā okeāna vietu konservācija”. Šī programma centās novērst ilgtspējīgas attīstības rezultātu trūkumus iepriekšējās programmās, kuras Klusā okeāna salu kultūras mantojuma menedžeri bija testējuši dabā. Tā ne tikai paredzēja austrāliešu apmācības modeļa modifikācijas, padarot to piemērotu un pielietojamu Klusā okeāna salu kontekstā, bet arī radīja iespēju publiskot kopējos reģionālos jautājumus un problēmas Klusā okeāna salu kultūras mantojuma konservācijā, sekmējot Nijes komunikē (2004.g.) radīšanu.

Tūrisms Mundo-Maijā: maiju identitāšu un kultūras mantojuma izgudrošana un attēlošana

Alina Majnoni, Treisija Ardrena, Skots Hatsons

Kopsavilkums

Raksta autori pievēršas maiju identitāšu atspoguļojumam (un to kļūdām) kultūras mantojuma tūrisma uz Mundo Maija kontekstā un uzsver maiju valodā runājošo tautu kultūru heterogenitāti un vēsturisko daudzveidību. Autoru uzmanības centrā ir Jukatanas pussala, pētot tajā izmantotos jēdzienus sociālo kategoriju un etnisko grupu definēšanai laika gaitā. Tālāk autori aplūko, kā tūrisms ietekmē tautu pašidentitāti un paštēlu, ilustrējot to ar pašu pieredzi, kas iegūta, viņiem kā arheologiem strādājot ar maiju identitātes jautājumiem un kultūras mantojuma aizsardzības prasībām arheoloģiskā tūrisma attīstības kontekstā Jukatanas arheoloģiskajās vietās Čunčumilā un Jaksunā. Autori piedāvā lietot ‘attiecību pieeju’, nevis daudz populārāko ‘genealoģisko pieeju’ identitātes veidošanās procesa raksturošanai. Pie tam autori uzskata, ka arheologi ar antropologu palīdzību varētu pārstāvēt un aizstāvēt vietējās kopienas un būt arī par vidutājiem starp daudziem īpašniekiem situācijās, kurās šīs kopienas spiestas nonākt, līdzsvarojot mantojuma intereses un tūrisma ieguvumus.

Virtuālais forums

Niks Šeperds

Kopsavilkums

Šajā forumā, kas pacietīgi veidots vairāku mēnešu garumā, tā dalībnieki Najanota Lahiri (Indija), Niks Šeperds (Dienvidāfrika), Džo Vatkins (ASV) un Lerijs Cimermans (ASV), kā arī divi žurnāla „Arqueologia Suramericana” redaktori, Alehandro Habers (Argentīna) un Kristobals Gneko (Kolumbija), apspriež jautājumu par arheoloģiju un dekolonizāciju.

Najanota Lahiri māca arheoloģiju Deli Universitātē, viņa ir Vēstures nodaļas profesore. Sarakstījusi grāmatas „Meklējot zudušās pilsētas: kā tika atklāta Indas civilizācija” (2005.) un „Indiešu tidzniecības ceļu arheoloģija” (1992.), kā arī bijusi redaktore grāmatai „Indas civilizācijas noriets un bojāeja” (2000.) un žurnāla „Pasaules arheoloģija” numuram ar nosaukumu „Hinduisma arheoloģija” (2004.).

Niks Šeperds ir vecākais lektors Keiptaunas Universitātes Āfrikas studiju centrā, kurā viņš pārrauga Āfrikas publiskās kultūras programmu. Viņš darbojas Pasaules Arheoloģiskā kongresa izpildkomitejā un ir Pasaules Arheoloģiskā kongresa žurnāla „Arheoloģijas” līdzredaktors. 2004. gadā Mandelas stipendiāts Hārvardas Universitātē. Viņš ir daudz publicējis par Āfrikas arheoloģijas un sabiedrības jautājumiem, ka arī par publiskās vēstures un kultūras mantojuma tematiku.

Džo Vatkins ir čokto indiānis un arheologs. Viņš ir Ņūmeksikas Universitātes asociētais profesors antropoloģijā. Pēc izcelsmes pa pusei indiānis, arheoloģijā iesaistīts jau vairāk kā 35 gadus. Bakalaura grādu antropoloģijā ieguvis Oklahomas Universitātē, maģistra grādu un doktora grādu antropoloģijā – Dienvidmetodistu Universitātē, doktora darbā pievērsoties arheologu attieksmei pret aptauju par viņu priekšstatiem par Amerikas indiāņu jautājumiem. Viņa pašreizējās pētnieciskās intereses ietver ētikas jautājumus antropoloģijā un antropoloģijas attiecības ar iezemiešu sabiedrībām; viņš par šiem jautājumiem ir publicējis daudzus rakstus. Viņa pirmā grāmata „Iezemiešu arheoloģija: Amerikas indiāņu vērtības un zinātniskā darbība” (Altamira Press, 2000.) pievēršas attiecībām starp Amerikas indiāņiem un arheologiem, bet otrajā un pagaidām jaunākajā darbā „Fiziskā kultūras mantojuma atgūšana: repatriācija un svētās vietas” (Chelsea House

Publishers, 2005.) autors cenšas veidot augstskolu studentu apziņu par Amerikas pamatiedzīvotāju problemātiku.

Lerijs Dž. Cimermans ir antropoloģijas un muzejniecības profesors un sabiedriskais zinātnieks Amerikas iezemiešu atspoguļošanā Indiānas Universitātē – Perdī Indianopoles Universitātē un Eiteljergas Amerikas indiāņu un Rietumu mākslas muzejā. Viņš ir Pasaules Arheoloģiskā kongresa (PAK) viceprezidents, darbojies PAK kā izpildsekretārs un PAK Pirmā starpkongresa par arheoloģijas ētiku un attieksmi pret mirušajiem organizētājs. Viņa pētnieciskās intereses iekļauj Ziemeļamerikas līdzenumu arheoloģiju, mūsdienu Amerikas indiāņu jautājumus, bet viņa pašreizējais projekts pievēršas bezpajumtnieku arheoloģijai.

FORUMA RAKSTI

Process ir rezultāts

Džūlija Holouvela un Aleksandrs Herera

Kopsavilkums

Ētika ir PAK darbības atslēgas vārds. Tā ir mūsu kā PAK biedru atbildība palīdzēt pārvarēt mūsu disciplīnas tumšo pagātņi un veidot nākotnes arheoloģiju solidaritātes gaismā, par mērķi izvirzot visu tautu vienlīdzību (bet ne vienādību). Šī numura foruma sadaļa atspoguļo to diskusiju dziļumu un mērogu, kas izvērsās par šo PAK būtiskāko darbības aspektu Ētikas komitejas (ĒK) pirmajā sanāksmē Stenfordas Arheoloģijas centrā (Kalifornija, ASV) 2007. gada 19. – 21. aprīlī. Visi – gan PAK biedri, gan citi – tiek aicināti piedalīties PAK Ētikas kodeksa izstrādes procesā, kas vairāk pat ir vērsts uz diskusijām un lēmumiem par ētiku darbībā, nevis tikai uz kāda teksta izveidošanu vai uzvedības noteikumu sagatavošanu.

PAK, ētika, spaidi un tiesības

Šons Ulms

Kopsavilkums

Rakstā tiek izvirzīts jautājums, kā izmantot Stenfordas sanāksmi kā iespēju veidot PAK vispārēju ētikas kodeksu un vienlaicīgi pārvarēt aizliegumus, kas mēdz būt hierarhiski un lineāri, it īpaši ņemot vērā, ka pat visi, kas piedalījās sanāksmē, nespēja vienoties par to, kādam šim kodeksam vajadzētu būt. Pie tam mūsu izpratnēs par pamatjēdzieniem vērojamas būtiskas atšķirības, piemēram, par sociālo taisnīgumu un arheoloģijas lomu sabiedrībā, taču tieši tās noteiks jebkuru pieeju, kuru mēs izvēlētos. Šīs diskusijas rezultātā nonācām pie vienošanās, ka mūsu darbam jākoncentrējas uz konceptuālā procesa veidošanu, tā gaitā radot dokumentus un līdzekļus, ar kuru palīdzību pārdomāt ētikas jautājumus. Lai gan autors uzskata, ka tas ir pareizais virziens, viņš izvirza arī praktiskus jautājumus, norādot, ka PAK vajadzētu ieņemt aktīvāku nostāju, nodrošinot mehānismus, procedūras un resursus ētisko diskusiju risināšanai un vadīšanai, tādējādi apmierinot politiski ierobežoto ļaužu, kas būtu vērsušies PAK, vēlmes pēc netaisnības izlabošanas.

Refleksijas par PAK Ētikas komitejas sesijas apmeklējumu

Džoanna Gero

Kopsavilkums

Šis nelielais raksts ataino autorei cerības, apmeklējot PAK Ētikas komitejas sesiju, un viņas atsvaidzinošās un stimulējošās refleksijas, redzot savas cerības sabrūkot, nobeigumā iezīmējot tālākās sarežģītās attīstības iespējas.

Džūlijas Holouvelas papildkomentārs: Džoanna ieradās Stenfordā, būdama īpaši ieinteresēta Starptautiska ētikas kodeksa izstrādāšanā un jau sagatavojusi vadlīnijas, aicinot arheologus veikt ētiskāku un atbildīgāku pētniecību svešās zemēs. Taču viņai nācās redzēt, kā visas viņas kodeksam ieteiktās idejas tika pārveidotas mūsu diskusiju rezultātā par gatavojamā dokumenta ierobežojumiem, cenšoties precizēt, kas šādā vispārinātā perspektīvā ir ‘labs’ un kas ir ‘slikts’. Uzmanība tika koncentrēta uz ētisku lēmumu pieņemšanas procesu, kas balstītos uz PAK principiem, ētiska rezultāta sasniegšanas alternatīviem ceļiem un konkrētu gadījumu analīzi. Viņa uzsver, ka mēs noteikti gribēsim izsvērt savus priekšlikumus ētisku lēmumu pieņemšanā un tādējādi kādi noteikti rezultāti tiks uzskatīti par pārākiem pār citiem, un norāda, ka tieši šajā brīdī jāņem vērā sociālais taisnīgums kā organizatoriskais princips.

Mēs sēžam ap galdu

Alejandro Fabio Habers

Kopsavilkums

Alejandro sniedz komentāru par nenoteiktības izjūtu, kas ieskanējās mūsu diskusijās, it īpaši runājot par to, kas veido arheoloģiju un par dilemmām, kas rodas, respektam pret vietējo kopienu saduroties ar ētiskiem principiem, kuri saskaņā ar arheologa priekšstatiem ir universāli. Viņš stāsta par vienu no pirmajiem Katamarkas reģiona arheologiem Karlosu Bruhu, par to, kā viņš attēloja vietējos ļaudis un neņēma vērā viņu priekšstatus par pagātni, izveidojot savu versiju, kas tagad arheoloģiskajā diskursā ir nostiprinājusies kā oficiālais skaidrojums. Šāda pieeja, ignorējot vietējos uzskatus, joprojām turpina attīstīties globālos koloniālistiskos projektos. Alejandro uzskata mūsu nenoteiktību un apmulsumu par šādām dilemmām, ar kurām saduras arheologi, par attīstību pozitīvā virzienā – par simptomu, ka arheoloģija maina savus teorētiskos priekšstatus. Viņš uzsver vietējo cilvēku nozīmi mūsu darbā, tiem izmantojot pašiem savas sociālās atmiņas metodes un savus uzskatus.

Maora refleksijas par PAK

Maragrēta Rika – Heke

Kopsavilkums

Autorei domas jau sen ir pievērsušās ētikas jautājumiem arheoloģijā, tāpat arī ētikas normu pārkāpumiem. Būtībā autorei virzību uz arheoloģiju lielā mērā noteica nepieņemamā ētikas prakse, kas laika gaitā tikusi vērsta pret viņas tautiešiem, kā arī viņas personiskā vēlme mainīt un labot maoru situāciju. Autorei centieni abās šajās jomās izpaužas viņas saistībā ar PAK, ar kura veidojamo ētikas kodeksu un darbības principiem sasauca autorei uzskati.

Refleksijas par PAK Ētikas komitejas pirmo sanākumi

Makoto Tomijs

Kopsavilkums

PAK ir jāapzinās, ka tā nav pilnībā izveidota organizācija, bet gan tāda, kas vēl tikai veidojas. Pasaulē ir viedokļi un domāšanas veidi, kuri ir grūti uztverami caur atšķirīgu tradīciju un valodu prizmu, kas var būt sveša arī PAK pārstāvjiem. Pie tam mums jāievēro likumi, saskaņā ar kuriem mēs veicam arheoloģisko izpēti, lai sabiedrība varētu uzturēt sabiedrisko kārtību. Tāpēc, veicot arheoloģiskās darbības, mums jāiegūst pēc iespējas vairāk informācijas un jāiepazīst pēc iespējas vairāki un atšķirīgi viedokļi, un jārīkojas godīgi attiecībā pret likumu un cilvēku dzīvībām sabiedrībās, kurās mēs strādājam.

PAK refleksijas: 2007. gada Stenfordas Vispārējā Ētikas kodeksa sanāksmes perspektīvas

Džila Raida

Kopsavilkums

Ilggadīgā PAK locekle Džila Raida piedalījās Stenfordas sanāksmes otrajā un trešajā dienā. Viņasprāt, sanāksmes lielākā vērtība bija daudzie izteiktie, pie tam atšķirīgie viedokļi, kā arī iespēja reflektēt par to, kādā veidā viņa pati darbojas arheoloģijā. Autore brīdina komiteju neaizstāt labi zināmus vai plaši lietotus terminus ar citiem, kas varētu radīt neizpratni vai kuriem būtu nepieciešams īpašs skaidrojums. Balstoties uz personīgo pieredzi darbā Austrālijā, viņa pievēršas situācijai, kurā kultūras mantojuma likumi rada ētiskas dilemmas un veicina netaisnību, un izsaka cerību, ka, lai vai kāds kodeksa veidošanas ceļš tiktu izvēlēts, tiks ņemtas vērā arī šādas sarežģītas situācijas.

Kultūras mantojuma ētika nepabeigtajai tagadnei

Linna Meskela

Kopsavilkums

Autore identificē trīs kritiskas diskusijas, kas raksturoja Stenfordas semināru. Pirmkārt, tas ir jautājums par kodeksa valodu, kurai pēc viņas domām vajadzētu atspoguļot arheologu apzināšanos, ka viņi lielākoties nav situācijas noteicēji un lieto vērtības, nevis kodifikācijas kā izejas punktu. Otrkārt, tā ir konkrēto vēsturisko situāciju apzināšanās un koloniālisma sekas, pie tam apzinoties, ka koloniālās attiecības joprojām eksistē daudzās pasaules vietās. Treškārt, tas ir jautājums, kā PAK situēs sevi attiecībā pret sociālā taisnīguma jautājumiem. Autore norāda, ka, lai gan PAK varētu darboties kā aktīvs sociālā taisnīguma idejas nesējs visā pasaulē, jebkādu darbību ētiskais konteksts ir rūpīgi pārdomājams, lai neizskatītos, ka cilvēki tiek mācīti, ko darīt un ko ne; tas tikai atspoguļotu imperiālisma un koloniālisma praksi. Mums ir jāuzdod jautājumi cilvēkiem, ko viņi vēlas attiecībā uz savu kultūras mantojumu, un mums jābūt gataviem uz klausīt viņu domas, pat ja arheoloģija ne vienmēr ir nozīmīga sabiedrībai vai arī tiek izteikts viedoklis, kas pēc mūsu domām ir nepieņemams.

Refleksijas par ētiku Stenfordā

Jans Lilijs

Kopsavilkums

Rēķinoties ar nepieciešamību darboties produktīvi, autors bija nedaudz pārsteigts par būtiskajām viedokļu atšķirībām, kas izpaudās Stenfordas seminārā, it īpaši jautājumā par PAK atbildību iejaukties cilvēktiesības apdraudošās situācijās, kas skar kultūras mantojumu. Autora pieņēmumi par šo jautājumu līdzīgu izpratni PAK kolēģu aprindās

tādējādi tika apšaubīti un izplēnēja. Autors atzīst, ka ir labi izprotami šo atšķirīgo viedokļu vēsturiskie un mūsdienu iemesli un uzskata to par labu mācību, lai izklādinātu mūsu pašu radītos pieņēmumus, kas arī ir PAK būtība.

PAK Ētikas komitejas sākotnējā sanāksme

Odijs Hubera

Kopsavilkums

Autors ir bijis pārsteigts, cik daudzi arheologi piedalījās Stenfordas sanāksmē. Viņš aplūko diskutablos jautājumus, arī par PAK būtību, tā pamatjēdzieniem un dibināšanas principiem, no kuriem daudzi ietverti jau esošajos PAK dokumentos, pēc tam pievēršoties jautājumiem par virzieniem, kuros organizācijai virzīties, sastopoties ar ētisko dilemmu pretrunām. Ētikas kodekss šādus virzienus neiezīmēs, taču tas pievērstu koncentrētu uzmanību šiem konfliktiem un pretrunām un nodrošinātu dialogu un diskusiju forumu. Viena no tēmām, par kurām sanāksmē runāja autors, balstoties uz paša ilggadīgo pieredzi, bija saistīta ar problēmas par konsultēšanos ar vietējiem pamatiedzīvotājiem izvirzīšanu diskusijai un definēšanu. Tāpat autors palīdzēja mums noformēt mūsu idejas vizuālā formā, tādējādi uzlabojot mūsu izpratni par apspriestajiem jautājumiem.

Refleksijas par refleksivitāti

Anna Paiberna

Kopsavilkums

Autore izvirza trīs secinājumus par PAK starpkultūru ētikas kodeksa veidošanas gaitu, kas varētu būt lietderīgi nākamajās diskusijās par šo jautājumu.

Kas notika Pasaules Arheoloģiskā kongresa Ētikas komitejas pirmajā sanāksmē?

Aleksandrs Herera

Kopsavilkums

Autors reflektē par komitejas piesardzību, veidojot kopīgu ietvaru ētikas jautājumiem saskaņā ar PAK mērķiem un ētosu. Viņš norāda uz jēgpilnu principu izveidošanas nozīmi, kuri veidotu pamatu indivīdu darbībām specifiskos kultūras un vēsturiski sociālos apstākļos un būtu balstīti uz pamatvērtībām, taču tajā pašā laikā apzinātos pretējos viedokļos ietvertās pretrunas. Komiteja sastopas ar plašiem jautājumiem, kā definēt sociālo taisnīgumu un tam atbilstošu ētisku uzvedību, piemērojamu cilvēkiem un institūcijām dažādās pasaules malās.

Tulkojis Andris Šnē